

ANABİLİM EĞİTİM KURUMLARI

"VAKTİNDEN
ÖNCE"
BÜYÜYEN
ÇOCUKLAR

“VAKTİNDEN ÖNCE” BÜYÜYEN ÇOCUKLAR

Üstün yetenekli çocukların büyük bir çoğunluğunun gelişim basamaklarını yaşitlarına oranla erken tamamladığı herkesçe kabul edilen bir gerçektir. Bu gerçeğin bilinmesi, anne ve babaların çocukların potansiyellerinin üzerinde beklentiler oluşturmasına neden olmaktadır. Bu durumda çocuklar kendilerinden bilişsel anlamda daha fazlası beklendiği için duygusal anlamda boşluğa düşmektedirler. Çocukların yaşitlarına oranla birçok alanda erken gelişim göstermesi, yaş ilerledikçe yaşitlarının çok üstünde beceriler beklenmesi sonucunu da beraberinde getirmektedir. Bir süre sonra anne ve baba, çocuğu çocuk olarak değil, yetişkin olarak görüp değerlendirmeler yapmaktadır. Bu durum, duygusal gelişimi bilişsel gelişimi ile farklı gelişen çocuğun gelişim alanları arasındaki farkın daha çok açılmasına neden olmaktadır. Şunu unutmamak gerekir ki bütün çocuklar neye ihtiyaç duyuyor ise üstün yetenekli çocuklar da onlara ihtiyaç duymaktadır. Üç yaşındaki çocuk okuma yazma öğrenebilir ama hâlâ duygusal ve psikomotor olarak üç yaşındadır. Çocuğun bakımından, eğitiminden sorumlu insanların ve ailenin bu eş zamanlı olmayan gelişim özelliklerinin farkında olmaları ve buna uygun tutum ve ortam hazırlamaları gerekmektedir. Bu durum aile için oldukça önemli bir stres kaynağıdır.

Üstün yetenekli çocuğun anne babası olmak anne-baba tutumları noktasında sorumlulukları azaltmaz aksine çocuğun farklı ihtiyaçları nedeniyle farklı sorumlulukları da beraberinde getirir. Üstün yetenekli çocuklar da disiplin edilmeye, güvenilmeye, yanlış yapmaya, yaptığı hataların tolere edilmesine, sorumluluk almaya, karşısındaki yetişkin tarafından olduğu gibi kabul edilmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Ayrıca birçok gelişim alanında erken gelişim göstermeleri sebebiyle de üstün yetenekli çocukların var olan yeteneklerinin geliştirilmesi, merak duygularının beslenmesi, sosyal çevresinin zenginleştirilmesi de anne babanın sorumluluğu arasındadır.

Sosyal ve duygusal problemler yaşayan üstün yetenekli çocukların bu problemlerinin yetişkinlik dönemlerinde de devam ettiğini ve zamanla azalmadığını gösteren birçok çalışma bulunmaktadır. Bu problemler arasında benlik saygısı ile ilgili problemler, mükemmeliyetçilik, yüksek başarı arzusu, akran ilişkilerinde zorluk, kariyer gelişimlerinde problemler, sosyal açıdan yetersiz davranışlar, davranış problemleri ve okul uyumsuzluğu bulunmaktadır. Üstün yeteneklilerle ilgili sorunlar erken yaşlarda da başlayabilir. Okula başladıklarında kendi yaşitları ile aynı ortama girerler ve kendi sosyal ve zihinsel ihtiyaçlarını genelde karşılayamazlar. Eğer kendi zekâ ve ilgi düzeyine yakın bir grupta çalışma imkânları sağlanmaz ise bu durum onlarda hayal kırıklığına, küskünlüğe, kendilerini izole etmelerine ve düşük sosyal beceriler geliştirmelerine sebep olur. Ayrıca üstün

yetenekli öğrenciler, ailelerinin yüksek beklentilerini karşılayamadıkları takdirde düşük akademik benlik saygısı, değerlendirilme kaygısı, depresyon ve sınıf ortamına uyumsuzluk gibi sorunlar da yaşamaktadırlar. Birçok araştırmacıya göre üstün zekâlı ve yetenekli çocuklarda görülen aşırı duyarlılık, yüksek enerji düzeyi, hayal kırıklığına karşı düşük tolerans, içsel ve dışsal beklentileri karşılama baskısı ve mükemmeliyetçilik gibi özellikler bu çocukların sosyal ve duygusal problemler ve çevreleriyle çatışma yaşamalarına yol açabilmektedir.

Anne babaların çoğu zaman çocuklara “Niçin aritmetikte olduğu gibi sosyal derslerden de yüksek not almıyorsun?” ya da “Niçin kimyaya da kompozisyona ayırdığın kadar zaman ayırmıyor-sun?” gibi sorular yönelttiği bilinmektedir. Aslında anne babaların başlıca görevi, bağımsız davranabilen bireyler yetiştirmek olmalıdır. Eğer hedefler sürekli yetişkinler tarafından belirlenirse bu durumda çocuklara kendi amaçları için düşünme fırsatı tanınmamış olur. Çocuklara, ilgi alanlarını kendilerinin belirlemeleri için şans tanınırsa kendilerini daha iyi tanıma fırsatı bulabilecekleri gibi karar verme alışkanlığı da edinebilirler. Böylece dış çevrenin denetimini üstlenebilirler, kendilerine ve başkalarına karşı sorumluluk duygusu geliştirebilirler. Anne babaların sürekli onlar için hedefler belirlemeleri, ne yapacaklarını söylemeleri ve standartlar oluşturmaları hâlinde ise dış denetimin esiri olmaları kaçınılmaz olur.

Üstün yetenekli çocuğun anne babası olmak en temelde çocuğun sınırlılıklarını ve gerçek potansiyelini bilmeyi, gerçekçi beklentiler oluşturmayı, ilgi ve ihtiyaçlarını belirlemeyi, bu durumun bir ayrıcalık değil, bir farklılık olduğunu kabul etmeyi ve çocuk ile iletişimde bu yönde tutum geliştirmeyi gerektirmektedir.

Kaynakça

Ogurlu Ü. ve Yaman Y. (2013) “Turkish Journal of Giftedness and Education”, Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, 81-94

Özbay Y. (2013), “Üstün Yetenekli Çocuklar ve Aileleri”, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile Eğitim Programı. Erişim tarihi: 13.11.2015 <http://www.aep.gov.tr/wp>